

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور ۴۷. حمایت از ازدواج جوانان

مقدمه

شاید بتوان مهم‌ترین حمایت عملیاتی نظام حکمرانی و قانونگذاری در موضوع تسهیل تشکیل نهاد خانواده و تحقق اصل دهم قانون اساسی^۱ را پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج جوانان دانست. امری که هرساله در ذیل بند «الف» تبصره «۱۶» قوانین بودجه سنواتی میزان و شرایط پرداخت آن مقرر می‌شود. اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، با توجه به تصویب «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» (مصوب ۱۴۰۰/۷/۲۴) دولت اقدام به حذف مبلغ تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج جوانان، نحوه بازپرداخت آن و ... در ذیل تبصره «۱۶» کرده است.

در حالی که طی سال‌های اخیر با توجه به رشد قابل ملاحظه نرخ تورم، مجلس شورای اسلامی اقدام به افزایش این تسهیلات به منظور حمایت و تسهیل ازدواج جوانان می‌کرد. با توجه به اهمیت این موضوع، گزارش پیش‌رو تلاش خواهد کرد ضمن بررسی عملکرد بند «الف» از تبصره «۱۶» در قانون بودجه سال ۱۴۰۰، به ارزیابی متن پیشنهادی در لایحه دولت نیز بپردازد.

۱. عملکرد پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج

در ادامه با استفاده از شرایط ذکر شده در بند «الف» تبصره «۱۶» قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و پاسخ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،^۲ گزارش تفریغ بودجه ۶ ماهه دیوان محاسبات^۳ و داده‌های وزارت ورزش و جوانان^۴ پرداخت تسهیلات در سال ۱۴۰۰ بررسی خواهد شد.

پرداخت تسهیلات در حمایت از ازدواج جوانان

بررسی عملکرد هفت ماه بانک مرکزی^۵ در پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج تا پایان مهرماه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد تعداد ۵۴۰۴۹۲ فقره تسهیلات ازدواج به ارزش ۴۶۷ هزار میلیارد ریال به متقاضیان واجد شرایط اعطا شده است، به بیان دیگر بیش از ۶۶ درصد از کل متقاضیان از تسهیلات ازدواج برخوردار شده‌اند.

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۷۱۵

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی و فرهنگی
دفتر مطالعات فرهنگی
و آموزش

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۸۰۰۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۰/۲۷

۱. از آنجاکه خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از فداست آن و استواری روابط خانوادگی برپایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.
۲. نامه بانک مرکزی به شماره ۰۰/۲۲۹۱۲۳ مورخ ۱۴۰۰/۸/۱۱ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۸۲-۱۶۰۰/۸۸۷۵.
۳. گزارش تفریغ بودجه شش ماه نخست سال ۱۴۰۰، دیوان محاسبات کشور.
۴. نامه وزارت ورزش و جوانان به شماره ۱۲۵۱۳/۴۲/ص در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۸۲-۱۶۰۰/۱۰۰۱۱.
۵. نامه بانک مرکزی به شماره ۰۰/۲۲۹۱۲۳ مورخ ۱۴۰۰/۸/۱۱ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۸۲-۱۶۰۰/۸۸۷۵.

همچنین تعداد افراد در صف دریافت تسهیلات ازدواج تا تاریخ یاد شده ۲۲۱۰۶۹ نفر می‌باشند که از این تعداد ۱۰۷۶۶۰ نفر در انتظار تعیین شعبه ۵۶۱۸۷ نفر در مرحله تکمیل مدارک و ۲۲۸۷۰ نفر نیز در انتظار اخذ وام هستند. به بیان دیگر نزدیک به ۵۰ درصد از افراد در صف دریافت تسهیلات ازدواج در انتظار تعیین شعبه برای اخذ وام بوده‌اند.

علاوه بر آن مقایسه دریافت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج در بین استان‌ها در ۶ ماه ابتدای سال ۱۴۰۰، نشان می‌دهد استان‌های کهگیلویه و بویراحمد با ۴۹ درصد، کرمان ۵۶ درصد و مرکزی ۵۸ درصد به ترتیب کمترین درصد دریافت‌کنندگان تسهیلات و استان سمنان با ۷۷ درصد بیشترین تسهیلات را نسبت به کل تعداد متقاضیان به خود اختصاص داده‌اند.^۱

این در حالی است که گزارش تفریغ بودجه ۶ ماهه نخست دیوان محاسبات نشان می‌دهد سرجمع سهمیه تعیین شده از سوی بانک مرکزی طی نامه ۰۰/۴۱۵۲۸ مورخ ۱۴۰۰/۲/۱۵ به بانک‌های عامل (پرداخت‌کننده تسهیلات ازدواج) ۸۰۰ هزار میلیارد ریال ابلاغ شده است.^۲ بر این اساس مانده سهمیه تعیین شده برای تسهیلات ازدواج تا پایان سال ۱۴۰۰، بیش از ۲۷۰ هزار میلیارد ریال است.

پرداخت تسهیلات به زوجین زیر ۲۵ سال

برای اولین بار در قانون بودجه سال ۱۴۰۰، مجلس شورای اسلامی به منظور کاهش سن ازدواج، بانک مرکزی را موظف ساخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای زوج‌های زیر ۲۵ سال و زوجه‌های زیر ۲۳ سال واجد شرایط دریافت تسهیلات ازدواج را تا سقف یک میلیارد ریال (۱۰۰ میلیون تومان) افزایش دهد.^۳ این اقدام مجلس را به نوعی می‌توان تلاش برای اجرایی‌سازی بند «الف» ماده (۱۰۲) قانون برنامه ششم توسعه تلقی کرد، چراکه در این بند ذکر شده: «دولت موظف است با ایجاد سازوکارها و تأمین اعتبارات لازم در قالب بودجه سنواتی اقدامات ذیل را به عمل آورد: «الف - زمینه‌سازی مناسب جهت کنترل و کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ۱۰ درصد (۱۰٪) نسبت به سال پایه در طول اجرای قانون برنامه».

جدول ۱ عملکرد بانک‌های عامل را در ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۰ در پرداخت تسهیلات به منظور کاهش سن ازدواج (جز «۲» بند «الف» تبصره ۱۶)^۴ براساس گزارش تفریغ بودجه ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد:

۱. نامه وزارت ورزش و جوانان به شماره ۱۲۵۱۲/۴۲/ص مورخ ۱۴۰۰/۹/۲۸ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۱۰۰۱۱/۱۶۰۰۰/۸۲-۱۴۰۰ مورخ ۱۴۰۰/۸/۲۳.
۲. گزارش تفریغ بودجه ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۰، دیوان محاسبات کشور، ص ۳۹۲.
۳. جز «۲» بند «الف» تبصره «۱۶» - به منظور کاهش سن ازدواج، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای زوج‌های زیر بیست و پنج سال و زوجه‌های زیر بیست و سه سال واجد شرایط دریافت تسهیلات ازدواج را تا سقف یک میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال افزایش دهد.
۴. به منظور کاهش سن ازدواج، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای زوج‌های زیر بیست و پنج سال و زوجه‌های زیر بیست و سه سال واجد شرایط دریافت تسهیلات ازدواج را تا سقف یک میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال افزایش دهد.

جدول ۱. عملکرد بانک‌های عامل در پرداخت تسهیلات ازدواج در ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۰

مبلغ تسهیلات ازدواج پرداختی	درصد دریافت‌کنندگان وام	تعداد افراد		نام بانک عامل	ردیف
		پرداخت شده	متقاضی		
		زوج‌های زیر ۲۵ سال و زوجه‌های زیر ۲۳ سال	زوج‌های زیر ۲۵ سال و زوجه‌های زیر ۲۳ سال		
۱۰۷۲۳۰۰۰	۱۰۰	۱۰۵۰۶	۱۰۵۰۶	بانک کشاورزی	۱
۱۸۷۵۰۰۸۴	۷۲	۱۷۹۷۶	۲۵۰۳۸	بانک سپه	۲
۱۳۵۰۰۰	۸۵	۱۳۵	۱۵۹	بانک صنعت و معدن	۳
۱۰۵۵۰۰۰	۱۰۰	۱۰۳۴	۱۰۳۴	بانک توسعه تعاون	۴
۶۱۲۵۰۰۰	۸۳	۵۸۲۲	۷۰۴۹	بانک مسکن	۵
۱۴۳۳۰۰۰	۹۶	۱۴۲۸	۱۴۹۶	پست بانک	۶
۵۹۲۹۴۰۰۰	۱۰۰	۵۹۲۹۴	۵۹۲۹۴	بانک ملی	۷
۲۷۰۰۰	۱۰۰	۲۷	۲۷	بانک توسعه صادرات	۸
۱۹۴۰۶۲۰۸۴	۹۲	۹۶۲۲۲	۱۰۴۶۱۳	جمع	

براساس تفریغ بودجه دیوان محاسبات در ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۰ که در جدول ۱ آمده، نشان می‌دهد ۱۰۴۶۱۳ زوج زیر ۲۵ سال و زوجه زیر ۲۳ سال متقاضی دریافت تسهیلات یک میلیارد ریال (۱۰۰ میلیون تومان) بوده‌اند که بیش از ۹۰ درصد آنان این تسهیلات را دریافت کرده‌اند.^۲ اما مقایسه عملکرد بانک‌های عامل نشان می‌دهد که به ترتیب ۲۸ درصد از متقاضیان بانک سپه و ۱۷ درصد از متقاضیان بانک مسکن نسبت به کل زوج‌های زیر ۲۵ سال و زوجه‌های زیر ۲۳ سال در ۶ ماهه ابتدای سال ۱۴۰۰ موفق به دریافت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج نشده‌اند.

۲. چالش‌های پیش‌روی تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج

دریافت‌کنندگان تسهیلات

همواره طی سال‌های گذشته عبارت «حمایت از ازدواج جوانان» در ابتدای حکم تبصره پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه تکرار شده، اما براساس داده‌های بانک مرکزی^۳ در هفت ماهه ابتدای سال ۱۴۰۰، نزدیک به ۳ هزار فرد بالای ۵۰ سال از تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج جوانان بهره‌مند شده‌اند. این بدان معناست که در هر ماه از سال ۱۴۰۰، بیش از ۴۰۰ نفر از زوجین بالای ۵۰ سال تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج دریافت کرده‌اند. توجه به این نکته ضروری است که آمار ارائه شده لزوماً به معنای افزایش ازدواج زوجین بالای ۵۰ سال نیست، بلکه این فرضیه نیز در خصوص رشد دریافت‌کنندگان این تسهیلات طی سال‌های اخیر مطرح است که یا زوجین بالای ۵۰ سال که تاکنون اقدام به ثبت رسمی ازدواج خود نکرده‌اند، ازدواج خود را رسماً ثبت نموده‌اند، یا...^۴ در جدول زیر تسهیلات قرض‌الحسنه به تفکیک سن و جنس محاسبه شده است:

۱. گزارش تفریغ بودجه دیوان محاسبات تنها براساس عملکرد بانک‌های عامل دولتی می‌باشد.
 ۲. گزارش تفریغ بودجه ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۰، دیوان محاسبات کشور، ص ۳۹۵.
 ۳. نامه بانک مرکزی به شماره ۰۰/۲۳۹۱۲۳ مورخ ۱۴۰۰/۸/۱۱ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۸۲-۱۶۰۰/۸۸۷۵ مورخ ۱۴۰۰/۹/۱۵.
 ۴. براساس جلسه با مدیر اعتبارات بانک مرکزی در مرکز پژوهش‌های مجلس در خصوص اعتبارات تبصره «۱۶» در خصوص ازدواج، فرزندآوری و جمعیت مورخ ۱۴۰۰/۹/۱۵.

جدول ۲. آمار تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به تفکیک سن و جنس تا پایان مهرماه ۱۴۰۰

آمار	کمتر از ۲۳ سال	بین ۲۳ و ۲۵ سال	بین ۲۵ و ۳۰ سال	بین ۳۰ و ۳۵ سال	بین ۳۵ تا ۴۰ سال	بین ۴۰ تا ۴۵ سال	بین ۴۵ تا ۵۰ سال	بیش از ۵۰ سال	جمع کل
زن	۶۲۰۰۹	۱۲۲۲۹	۲۱۳۳۰	۱۲۱۷۳	۶۱۱۴	۲۷۷۶	۱۱۹۲	۸۳۴	۱۱۸۶۵۷
مرد	۲۲۵۹۸	۱۷۸۳۲	۴۱۲۵۰	۲۳۴۲۹	۷۸۰۹	۲۷۲۹	۱۱۸۶	۲۰۷۱	۱۱۸۹۰۴
جمع کل	۸۴۶۰۷	۳۰۰۶۱	۶۲۵۸۰	۳۵۶۰۲	۱۳۹۲۳	۵۵۰۵	۲۳۷۸	۲۹۰۵	۲۳۷۵۶۱

به نظر می‌رسد اعطای تسهیلات به افراد بالای ۵۰ سال از یک سو فاقد منطق و با هدف اعطای تسهیلات مغایر می‌باشد و از سوی دیگر زمینه سوءاستفاده از تسهیلات یاد شده را فراهم می‌سازد. به منظور کاهش سوءاستفاده از حکم یاد شده در ماده (۱۰) قانون «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» که در تاریخ ۱۴۰۰/۷/۲۴ در کمیسیون مشترک طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید، حذف تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج متقاضیان بالای پنجاه سال سن، نسبت به پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه تولد فرزند مورد تأیید قرار گرفت.

چالش پیش روی دیگر پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج جوانان، در تبصره «۳» بند «الف» شرایط عمومی متقاضیان تسهیلات ازدواج است «کلیه شهروندان ایرانی خارج از کشور که گواهی ازدواج آنها توسط سفارت جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور صادر شده، قادر به ثبت نام بوده و گواهی ازدواج آنها که ممهور به مهر کنسولگری ایران در کشور مذکور می‌باشد به عنوان سند ازدواج تلقی می‌گردد»^۳. این در حالی است که منظور قانونگذار از گنجاندن این تسهیلات در قوانین بودجه‌ای حمایت از ازدواج جوانان ساکن داخل ایران است و بنابراین به نظر می‌رسد این مسئله نیز تا حدودی زمینه انحراف از هدف اصلی قانون را فراهم کرده است.

فرایند و الگوی تأمین ضامن

در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۳۹۹، تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای کلیه زوج‌هایی که تاریخ عقد ازدواج آنها بعد از ۱۳۹۷/۱/۱ بوده و از این تسهیلات استفاده نکرده بودند ۴۰ درصد افزایش یافت و هریک از زوجین می‌توانند در سال ۱۴۰۰، هفتصد میلیون ریال تسهیلات با دوره بازپرداخت ۱۰ ساله دریافت نمایند به این معنا که هریک از زوجین می‌بایست در هر ماه بیش از هفت میلیون ریال اقساط پرداخت کنند همچنین در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به منظور کاهش سن ازدواج تسهیلات قرض‌الحسنه برای زوج‌های زیر ۲۵ سال و زوج‌های زیر ۲۳ سال ۱۰۰ درصد افزایش یافت و هریک از این زوجین می‌توانند تسهیلات یک میلیارد ریالی با دوره بازپرداخت ۱۰ ساله دریافت کنند به این معنا که بازپرداخت زوجی که این تسهیلات را دریافت نموده بیش از ۱۰ میلیون ریال در ماه است. بنابراین موضوع تأمین ضامن یکی از چالش‌های پیش روی دریافت‌کنندگان و پرداخت‌کنندگان (بانک‌ها) تسهیلات به دلیل افزایش تسهیلات و اقساط آن است.

هرچند برای حل این مسئله مجلس طی تصویب قانون بودجه سال ۱۴۰۰، اقدام به بازنگری در شیوه‌های تأمین ضمانت نموده و صرفاً یکی از سه مورد اعتبارسنجی^۴ یا یک ضامن و سفته و یا سهم فرد از حساب یارانه هدفمندی را کافی دانسته و همچنین مسئولیت حسن اجرای حکم این بند را به عهده بانک مرکزی و بانک‌های عامل و کلیه مدیران و کارکنان ذی‌ربط گذارده و در انتها قید کرده که عدم اجرا یا تأخیر در پرداخت تسهیلات تخلف محسوب شده و قابل پیگیری در مراجع ذی‌صلاح می‌باشد.

۱. نامه بانک مرکزی به شماره ۰۰/۲۳۹۱۲۳ مورخ ۱۴۰۰/۸/۱۱ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۸۲-۱۶۰۰/۸۸۷۵.
 ۲. به منظور تحقق بند «ث» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است برای متولدين سال ۱۴۰۰ به بعد، از طریق کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری از محل پس‌انداز و جاری قرض‌الحسنه نظام بانکی و حذف تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج متقاضیان بالای پنجاه سال سن، نسبت به پرداخت «تسهیلات قرض‌الحسنه تولد فرزند» اقدام نماید.
 3. <https://ve.cbi.ir/Conditions.aspx>
 ۴. اساساً این راهکار مجلس از حیث فنی اشکال دارد و بانک‌ها می‌بایست برای تمامی تسهیلات اعتبارسنجی کنند در نتیجه اعتبارسنجی از تضامین محسوب نمی‌شود.

در حال حاضر هم براساس بند «پ» شرایط ضامن‌ها در سامانه تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج این‌گونه ذکر شده؛^۱ بااین‌حال در بررسی‌های صورت گرفته دیوان محاسبات که به‌صورت نمونه‌ای انجام گرفته، مشخص شد که بانک‌های عامل برای پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج از متقاضیان اقدام به اخذ دو ضامن نموده‌اند که این موضوع مغایر با بخشنامه اداره اعتبارات بانک مرکزی مبنی بر اخذ یک ضامن است.^۲ همچنین در نامه شماره ۰۰/۲۲۹۱۲۳ مورخ ۱۴۰۰/۸/۱۱ بانک مرکزی درخصوص تسهیلات پرداختی ذکر شده، «در سامانه ازدواج نحوه اقدام بر ضمانت‌نامه‌ها قابل احصاء نمی‌باشد».^۳ همچنین براساس جز «۲» بند «الف» تبصره «۱۶» قانون بودجه سال ۱۴۰۰، تمامی بانک‌های عامل موظف بوده‌اند به‌صورت ماهیانه، تعداد تسهیلات قرض‌الحسنه پرداختی و تعداد افراد در نوبت دریافت این تسهیلات را به‌صورت عمومی اعلام کنند، اما بررسی گزارش‌های مرتبط نشان می‌دهد که این جز از بند «الف» اجرایی نشده است.

۳. مقایسه بند «الف» تبصره «۱۶» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ و قانون بودجه سال ۱۴۰۰

مقایسه متن بند «الف» تبصره «۱۶» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ با قانون بودجه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، دولت مبلغی را برای تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج جوانان مشخص نکرده و در ذیل تبصره «۱۶» (تسهیلات تکلیفی) به سازمان برنامه و بودجه کشور، بانک مرکزی و معاونت امور مناطق محروم تکلیف کرده که حداکثر یک ماه پس از ابلاغ قانون، آیین‌نامه اجرایی تبصره را که در آن موضوعات، ذی‌نفعان، میزان تسهیلات پرداختی، دوره بازپرداخت مشخص نموده و به تصویب هیئت وزیران رسانند.

جدول ۳. مقایسه قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ در موضوع ازدواج جوانان

قانون بودجه سال ۱۴۰۰	لایحه بودجه سال ۱۴۰۱
تبصره «۱۶» - بند «الف» - ۱. به‌منظور حمایت از ازدواج جوانان، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است از محل پس‌انداز و جاری قرض‌الحسنه نظام بانکی، تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به کلیه زوج‌هایی که تاریخ عقد ازدواج آنها بعد از تاریخ ۱۳۹۷/۱/۱ است و تاکنون تسهیلات ازدواج دریافت نکرده‌اند، با اولویت نخست پرداخت کند. تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای هر یک از زوجها در سال ۱۴۰۰ هفتصد میلیون (۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال با دوره بازپرداخت ۱۰ ساله است. ۲. به‌منظور کاهش سن ازدواج، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای زوج‌های زیر بیست‌وپنج سال و زوج‌های زیر بیست‌وسه سال واجد شرایط دریافت تسهیلات ازدواج را تا سقف یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال افزایش دهد. بانک‌ها باید برای ضمانت صرفاً یکی از سه مورد اعتبارسنجی، یا یک ضامن و سفته و یا سهم فرد از حساب یارانه هدفمندی را به‌منزله ضمانت بپذیرند. مسئولیت حسن اجرای حکم این بند به‌عهده بانک مرکزی و بانک‌های عامل و کلیه مدیران و کارکنان ذی‌ربط می‌باشد. عدم اجرا یا تأخیر در پرداخت تسهیلات تخلف محسوب شده و قابل پیگیری در مراجع ذی‌صلاح می‌باشد.	تبصره «۱۶» - تسهیلات تکلیفی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از طریق بانک‌های دولتی، خصوصی و مؤسسات اعتباری غیربانکی مکلف به پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه از محل صد درصد (۱۰۰٪) مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه و پنجاه درصد (۵۰٪) سپرده‌های جاری شبکه بانکی پس از کسر سپرده قانونی به موارد مندرج در قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی از جمله قانون برنامه ششم توسعه است، موضوعات و ذی‌نفعان، میزان تسهیلات پرداختی، دوره بازپرداخت، از جمله موضوعاتی است که در آیین‌نامه اجرایی این بند که توسط سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و معاونت امور مناطق محروم حداکثر تا یک ماه پس از ابلاغ این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، تعیین می‌گردد.

۱. «۹- تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای هر یک از زوجها، مبلغ هفتصد میلیون (۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال با دوره بازپرداخت ده ساله با اخذ یک ضامن معتبر و سفته است. ۱۰- بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی می‌توانند یارانه پرداختی به اشخاص را به‌عنوان تضمین در این زمینه بپذیرند» (<https://ve.cbi.ir/Conditions.aspx>).

۲. گزارش عملکرد بودجه شش ماه نخست سال ۱۴۰۰، دیوان محاسبات کشور، ص ۳۹۴.

۳. نامه بانک مرکزی به شماره ۰۰/۲۲۹۱۲۳ مورخ ۱۴۰۰/۸/۱۱ در پاسخ به نامه مرکز پژوهش‌ها به شماره ۸۲-۱۶۰۰/۸۸۷۵.

قانون بودجه سال ۱۴۰۰	لایحه بودجه سال ۱۴۰۱
همچنین تمامی بانک‌ها موظفند به صورت ماهانه، تعداد تسهیلات قرض الحسنه ازدواج پرداختی و تعداد افراد در نوبت دریافت این تسهیلات را به صورت عمومی اعلام کنند. ۳. مبلغ بیست هزار میلیارد (۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال از منابع این بند برای تأمین جهیزیه کالای ایرانی به ستاد اجرایی فرمان امام (ره) اختصاص می‌یابد. زوجین می‌توانند به جای استفاده از تسهیلات موضوع این بند، از این تسهیلات حسب مورد به همان میزان، تمام یا بخشی از تسهیلات خود را از این طریق دریافت کنند و به مصرف برسانند.	

این بدین معناست که دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ درخواست نموده شرایط ذی‌نفعان، میزان تسهیلات پرداختی، دوره بازپرداخت و ... به تصمیم کارگروهی متشکل از سازمان برنامه و بودجه کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و معاونت امور مناطق محروم واگذار شود. این در حالی است که نگرش چنین بندی در لایحه دولت، مغایر با اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی است. از سوی دیگر مروری بر تسهیلات قرض الحسنه ازدواج جوانان در بودجه سنواتی نشان می‌دهد، تسهیلات قرض الحسنه ازدواج جوانان در سال‌های گذشته با توجه به افزایش نرخ تورم، از سوی مجلس شورای اسلامی روند صعودی داشته؛ به نحوی که در فرایند تصویب قانون بودجه سال ۱۳۹۹ از ۳۰ میلیون به ۵۰ میلیون و در فرایند تصویب بودجه سال ۱۴۰۰ از ۵۰ میلیون به ۷۰ میلیون تومان افزایش یافت. در جدول زیر تسهیلات پرداختی ازدواج جوانان از سال ۱۳۹۲ تاکنون و درصد رشد آن محاسبه شده است.

جدول ۴. مبلغ پرداختی تسهیلات ازدواج از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۴۰۱

قانون بودجه سال	مبلغ تسهیلات اعطایی	درصد رشد
۱۳۹۲	۳ میلیون تومان	-
۱۳۹۳	۳ میلیون تومان	۰
۱۳۹۴	۳ میلیون تومان	۰
۱۳۹۵	۱۰ میلیون تومان	۲۳۳/۳۳
۱۳۹۶	۱۰ میلیون تومان	۰
۱۳۹۷	۱۵ میلیون تومان	۵۰
۱۳۹۸	۳۰ میلیون تومان	۱۰۰
۱۳۹۹	۵۰ میلیون تومان	۶۶/۶۶
۱۴۰۰	۷۰ میلیون تومان	۴۰
	۱۰۰ میلیون (برای مردان زیر ۲۵ سال و زنان زیر ۲۳ سال)	۱۰۰
۱۴۰۱ (لایحه)	نامشخص	۰

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی.

همان‌گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، مبلغ تسهیلات اعطایی به ازدواج جوانان هر سال در لوایح بودجه سنواتی مشخص بوده و مجلس شورای اسلامی براساس آن به تصویب این تسهیلات اقدام کرده و طی چند سال گذشته این مجلس بوده که اقدام به افزایش مبلغ تسهیلات نموده است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

مطالعه موادی از قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت نشان می‌دهد که قانون مذکور نسبت به:

۱. مبلغ تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج جوانان؛

۲. نحوه تشویق به کاهش سن ازدواج جوانان؛

۳. دوره و نحوه بازپرداخت؛

۴. فرایند و الگوی تأمین ضامن؛

و ... تعیین تکلیف کرده است. بنابراین با توجه به تبصره «۳» ماده (۷۲) «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» که در تاریخ ۱۴۰۰/۷/۲۴ کمیسیون مشترک طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده و مقرر نموده «تسهیلات بانکی موضوع مواد (۱۰)، (۶۸) و (۶۹) منوط به تصویب آن در بودجه سنواتی خواهد بود» پیشنهاد می‌شود:

پیشنهاد اصلاحی بند «الف» تبصره «۱۶»:

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از طریق بانک‌های دولتی، خصوصی و مؤسسات اعتباری غیربانکی مکلف به پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه از محل صد درصد (۱۰۰٪) مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه و پنجاه درصد (۵۰٪) سپرده‌های جاری شبکه بانکی پس از کسر سپرده قانونی به موارد مندرج در قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی **با اولویت مواد (۱۰)، (۶۸) و (۶۹) قانون «حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» و همچنین لحاظ نمودن سایر قوانین** از جمله قانون برنامه ششم توسعه است. موضوعات و ذی‌نفعان، میزان تسهیلات پرداختی، دوره بازپرداخت، از جمله موضوعاتی است که در آیین‌نامه اجرایی این بند که توسط سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و معاونت امور مناطق محروم حداکثر تا یک ماه پس از ابلاغ این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد تعیین می‌گردد.

۱. به منظور حمایت از ازدواج جوانان، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از محل پس‌انداز و جاری قرض‌الحسنه نظام بانکی، تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به کلیه زوج‌هایی که بیشتر از چهار سال از تاریخ عقد ایشان نگذشته باشد و تاکنون تسهیلات ازدواج دریافت نکرده‌اند با اولویت نخست پرداخت کند. تسهیلات قرض‌الحسنه برای هر یک از زوجها در سال ۱۴۰۰ هفتصد میلیون (۷۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال و با دوره بازپرداخت ده ساله است. تبصره «۱» - به منظور کاهش سن ازدواج، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای زوج‌های زیر بیست‌وپنج سال و زوج‌های زیر بیست‌وسه سال واجد شرایط دریافت تسهیلات ازدواج را تا سقف یک میلیارد (۱/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال افزایش دهد. تبصره «۲» - بانک‌ها باید برای ضمانت صرفاً یکی از سه مورد اعتبارسنجی یا یک ضامن و سفته و یا سهم فرد از حساب هدفمندی یارانه‌ها را به منزله ضمانت بپذیرد. مسئولیت اجرای حکم این ماده به عهده بانک مرکزی و بانک‌های عامل و کلیه مدیران و کارکنان ذی‌ربط می‌باشد. عدم پرداخت یا تأخیر در پرداخت تسهیلات تخلف محسوب شده و قابل پیگیری در مراجع ذی‌صلاح می‌باشد. همچنین تمامی بانک‌ها موظفند به صورت ماهانه تعداد تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج پرداختی و تعداد افراد در نوبت دریافت این تسهیلات را به صورت عمومی اعلام کنند. تبصره «۳» - مبلغ بیست هزار میلیارد (۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال از منابع این ماده برای تأمین جهیزیه با کالای ایرانی به ستاد اجرایی فرمان امام (ره) اختصاص می‌یابد. زوجین می‌توانند به‌جای استفاده از تسهیلات موضوع این ماده، از این تسهیلات حسب مورد به همان میزان، تمام یا بخشی از تسهیلات خود را از این طریق دریافت کنند و به مصرف برسانند. تبصره «۴» - از سال ۱۴۰۱ به بعد، حداقل نرخ تورم سالانه به مبالغ موضوع این ماده و تبصره‌های آن اضافه می‌گردد.